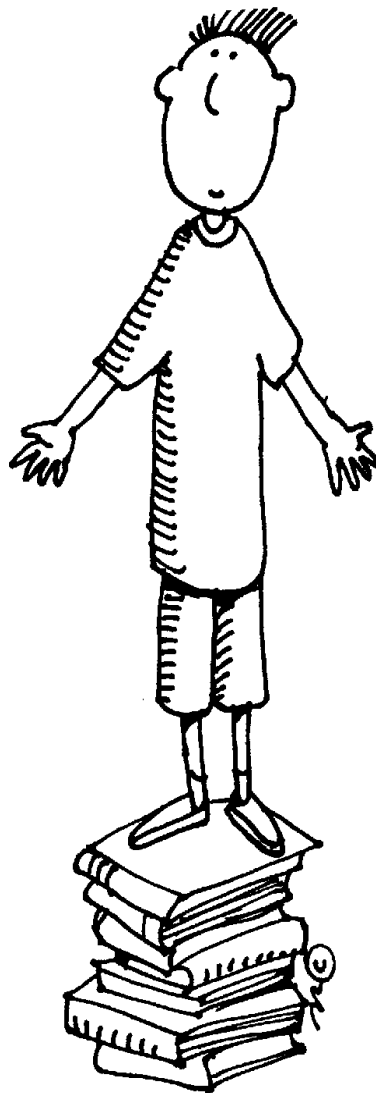

De skriftlige genrer -hf

De skriftlige genrer hf – nogle generelle overvejelser

Det følgende er et forsøg på at give jer værktøjer (udover det der allerede er udleveret) til at arbejde med de skriftlige genrer i dansk. Der er indskrevet eksempler på de tre genrer. Alle forfattet af elever. Eksemplerne skal ikke opfattes som normative (den eneste rigtige måde at gøre det på), men alle tre eksempler er gode udtryk for, hvordan der kan arbejdes med genrerne.

Når du vælger genre skal det være et tilvalg og ikke et fravalg – man skal have noget på hjerte, når man vælger genre og opgave.

A. Bedømmelseskriterier:

Vægtes ligeværdigt og besvarelsen bedømmes som en helhed:

Besvarelsens HVAD?

Indhold, emnebehandling

³⁵₁₇ Har du forstået og opfyldt opgavekravene?

³⁵₁₇ Har du afgrænset og behandlet emnet ordentligt?

³⁵₁₇ Har du inddraget og forstået tekstmaterialet tilfredsstillende?

³⁵₁₇ Er besvarelsen tilpas grundig?

³⁵₁₇ Er der et passende forhold mellem behandlingen af særtekst og fællestekster?

³⁵₁₇ M.m.

Danskfaglig tyngde

³⁵₁₇ Bruger du relevant faglig viden og begreber?

³⁵₁₇ Kan du anvende fagets metoder, fx redegørelse, analyse, fortolkning og perspektivering?

³⁵₁₇ M.m.

Besvarelsens HVORDAN?

Skriftlig fremstilling: Form og sprog

³⁵₁₇ Er din besvarelse sammenhængende og logisk opbygget?

³⁵₁₇ Passer formen med den genre du skriver i?

³⁵₁₇ Er dit sprog klart og præcist?

³⁵₁₇ Har du renset besvarelsen for evt. sprogfejl (sætningsbygning, bøjning, stavning, tegnsætning)?

³⁵₁₇ M.m.

Formidling: Kommunikations-, genre- og mediebevidsthed

³⁵₁₇ Er din overordnede idé med teksten tydelig for din læser?

³⁵₁₇ Tager du hensyn til kommunikationssituationen: fx din afsenderposition, mediet og målgruppen?

³⁵₁₇ Overholder du genrens krav? (du skal fx ikke bruge noter, som hvis det var en rapport)

³⁵₁₇ Har du brugt overskrift (rubrik) og afsnitsoverskrifter (mellemrubrikker) på en god og relevant måde?

³⁵₁₇ M.m.

B. Formidlingsaspektet

- Modtageren er den almenkulturelt interesserede læser/det fagligt velfunderede hf-hold. Læseren skal kunne følge fremstillingen uden kendskab til materialet.
- Materialet skal derfor præsenteres som en naturlig del af fremstillingen, men materialet skal ikke må omtales indforstået (fx I **tekst I** står der....)
- En manglende formidlingsbevidsthed viser sig bl.a. som problemer med indledning og afrunding, manglende eller dårligt fungerende overgange, manglende fokus og rød tråd i fremstillingen og uhensigtsmæssig brug af baggrundsoplysninger.

Nedenstående er et uddrag af de vejledninger censorerne modtager:

At visualisere læseren

"En mulig vej til at forbedre formidlingen er at bede eleverne om helt konkret at se læseren for sig og overveje, hvordan denne læser vil reagere. Og denne læser skal være til stede for eleven i hele skriveprocessen.

Klare forestillinger om læseren kan give svar på, hvad indledningen kan og bør indeholde, for her skal læseren gøres interesseret og føres ind i hele fremstillingen.

Klare tanker om læseren og genren giver også svar på, hvilke baggrundsoplysninger skribenten skal medtage - nemlig kun de nødvendige, for læserens interesse for selve emnet og fremstillingen skal fastholdes. De fornødne oplysninger om forfatter, titel og indhold skal gives, men for læseren er det nok så interessant kort at få motiveret, hvorfor teksten inddrages og behandles. Det er for læseren uinteressant, at der er tale om et krav i opgaveformuleringen, for besvarelsen skal kunne hvile i sig selv set fra læserens synspunkt. Læserens nærvær i forbindelse med formidlingen betyder desuden, at det ikke blot er naturligt at citere for at få belæg for en udtalelse, men også at skribenten forklarer, hvad læseren skal lægge mærke til i citatet.

Skriver man mere formidlende med læseren for sit indre blik, skriver man også automatisk med mere dybde og perspektiv, simpelthen fordi man vil noget med det, man skriver. Noget er vigtigere end andet, og der er en grund til, at man vil belemre læseren med netop dette emne og med denne tekst. Det udløser automatisk en perspektivering af emnet, så det ikke fremstår isoleret, men som del af en kontekst (sammenhæng - min bemærkning), en udvikling eller en problemstilling, som er vigtig for læseren.

Det er dette perspektiv, der skal fange læserens opmærksomhed og holde ham fast, og som løfter besvarelsen op over det kedsommelige og får den til at fungere.

Med et klarere fokus får besvarelsen også en tydeligere rød tråd. Fastholder man dette fokus fra indledning til afslutning, og hjælper man læseren ved at tydeliggøre overgangene fra det ene delemne til det næste, får man en besvarelse, der hænger sammen og kommunikerer. En afrunding eller konklusion, afhængig af hvilken genre der er tale om, bliver ligeledes helt naturlig, for læseren skal følges til dørs, og skribenten må sikre sig, at de centrale tanker er ført til ende."

- Du skal altså overveje, hvad det er din læser skal stå tilbage med efter endt læsning. Det betyder, at du skal overveje hvorfor, du vil fortælle, det du vil fortælle og hvordan du vil fortælle det.

Inspiration til indledningen – måske kan dette hjælpe dig med at komme i gang:

- Overvej en en ”pang-indledning” (teaser), der slår tekstens tone/tema an og griber læseren. (en manchete).
- Benyt en tragtindledning, altså en indledning der går fra noget generelt til noget konkret i selve teksten (se eksempel nedenunder).
- Præsenter dit fokus ved at afsløre en central konklusion - enten på tema, budskab eller lignende. Dermed dannes der en cirkelstruktur, hvor din indledning fører frem til din konklusion og omvendt.
- Angiv faktuelle oplysninger omkring novellens titel, forfatter, antologi, udgivelsesår og gerne lidt om forfatteren, hvis du ved noget om denne, og hvis det i øvrigt har relevans for din analyse og fortolkning.
- Genrebestem: er det et digt, en novelle, et drama etc. Og hvorfor?

Eksempel på indledning (tragtindledning - fra generelt til konkret): I et analyserende oplæg

At fortrænge hændelser er noget, der i et vist omfang vil komme til at præge ethvert individs liv. En fortrængning er den letteste løsning over en kort periode, men på sigt vil denne fortrængning dukke op i bevidstheden og skabe indre konflikter. Ethvert menneske gennemgår faser i livet, og en af disse faser er præpuberteten, hvor identitetsdannelsen finder sted. Hændelser, der foregår i denne fase, kan komme til at have afgørende betydning for individets psyke og liv.

Ovenstående er blandt andet, hvad Klaus Rifbjerg tilsyneladende forsøger at belyse i sin novelle "Peter Plys" fra 1964. Perioden, historien er skrevet i, er modernismen, og Klaus Rifbjergs skrivemåde går ind under "psykologisk realisme", som er en undertendens indenfor modernismen og nyrealismen.

C. Kommunikationssituationen og teksthenvvisninger

- Der bruges **IKKE** noteapparat (fodnoter/slutnoter) – men du bør naturligvis føre dokumentation for dine påstande.

D. Layout

Der er tale om artikler/oplæg, og du må gerne prøve at forestille dig, at du er en journalist, når du skriver. Dette gælder i særlig grad den introducerende artikel. Men det er dog også klart, at du langt fra i alle tilfælde udelukkende kan tage de journalistiske briller på. Vær bl.a. opmærksom på følgende:

- Du behandler ofte i din stil forskellige genrer af litterære tekster (f.eks. noveller, digte, mv.) – dvs. fiktionsgenrer, som ofte er langt fra et journalistisk univers.
- Overskriften (rubrikken) er givet i de fleste opgaver - den skal bruges. Hvis der i opgaveformuleringen står, at du skal bruge den, der er angivet, så er det den, der skal bruges. Hvis der står, at du selv skal finde på en overskrift, skal du sørge for at den er dækkende for indholdet.

- Vær dog opmærksom på det er en artikel, som skal læses af mange personer (det skal du i hvert fald forestille dig), og derfor skal du - populært sagt - skrive i et spændende sprog, så du fanger din læser.
- Man må meget gerne bruge mellemrubrik og underrubrik - men ikke noget krav
- Der må gerne bruges spalter, så længe det ikke forstyrrer læsningen - men det er ikke et krav.
- I den introducerende artikel bør du have en manchete – det forventes ikke i de andre genrer.

E. Fremstillingen

Fremstillingen skal vise en progression. Det betyder:

- Det kan være bevægelsen fra det konkrete til det abstrakte.
  - Det kan også være at man indledningsvis fremhæver et overordnet synspunkt i form af en påstand og så bliver fremstillingen argumenterende i forlængelse af denne påstand.
  - Det vigtige er, at læseren kan følge din tankegang - igen den røde tråd
-

Om eksamensopgaverne i skr. dansk på hf

Genre

Til hf-eksamen i skriftlig dansk vil der blive givet tre opgaver, man kan vælge imellem. Der stilles én opgave i hver af nedenstående tre genrer.

I bedømmelsen spiller det en central rolle, om du har ramt den rigtige genre og dermed opfylder den grundlæggende hensigt med formidlingen. Du kan danne dig et overblik ved hjælp af disse stikord til de tre genrer:

Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
Præsenterende Analyserende Fortolkende Dokumenterende Perspektiverende	Præsenterende Informerende Formidlende med progression Problematiserende Vurderende Sammenfattende	Præsenterende Redegørende for synspunkter og evt. argumentationsform Debatterende, gerne med personlig stillingtagen Konkluderende Perspektiverende

Stikordene kan bruges som tommelfingerregel for, hvad der skal med i de tre genrer.

Det analyserende oplæg minder mest om litteraturgennemgangen i undervisningen. Du skal bygge din besvarelse logisk og sammenhængende op. Det er vigtigt, at du laver analyse og fortolkning af opgavens tekster, og du skal vise, at du kan bruge danskfaglige begreber rigtigt. Ingen af dine læsere kender noget af materialet i forvejen.

Den introducerende artikel skal fortælle dine læsere noget om et emne, de ikke kender noget til i forvejen. Din artikel skal altså hjælpe dem på vej, og det kan fx gøres ved at den tager udgangspunkt i noget konkret, enkelt og interessant og derfra bevæger sig frem mod en mere abstrakt og sammensat oversigt over emnet. Det kan fx ske ved en bevægelse fra eksempel til teori, eller fra iagttagelser til konklusion. Du skal ikke blot behandle emnet neutralt, men det er vigtigt, at du også kan pege på problemer og svagheder ved den måde, emnet bliver behandlet på i tekstmaterialet. Men husk: i den introducerende artikel skal du ikke lave en gennemført subjektiv stillingtagen til emnet fra start til slut, men en interessant problematisering af visse aspekter undervejs. Ingen af dine læsere kender noget af materialet i forvejen.

Den argumenterende artikel forholder sig både til andres synspunkter og udtrykker også dine egne synspunkter. Den skal for det første neutralt fremlægge andres synspunkter, som stilles op over for hinanden, og må også gerne gøre rede for den måde, de argumenterer på. For det andet skal den på baggrund heraf diskutere/debattere synspunkterne og perspektivere dem. Du må meget gerne inddrage din egen subjektive holdning i diskussionen/debatten (til sidst). Ingen af dine læsere kender noget af materialet i forvejen.

Opgaveformuleringer

Opgaveformuleringerne er bygget op, så der er sammenhæng mellem emne, genre og medie.

Eksempler:

En redegørelse for eventyrgenre med særlig vægt på H.C. Andersens Springfyrene hører fx naturligt sammen med et oplæg til en hf-klasse og det analyserende oplæg.

Et indlæg om børn og unges brug af eventyr og computerspil hører typisk hjemme i en argumenterende artikel i en avis.

En introduktion til forskellige sproglige nydannelser i dansk (slang) er derimod mere oplagt til en introducerende artikel i et almenkulturelt tidsskrift (fx Samvirke, Chili, Ud&Se eller avisens søndagstillæg).

Hvordan gør man så?

Hvordan man skal gøre, fremgår klart af opgavens ordlyd. Teksterne og billederne i hæfte 2 ("særmaterialet") skal ses på baggrund af teksterne og billederne i hæfte 1 ("fællesmaterialet") eller nogle af disse. Når opgaveformuleringen kræver inddragelse af "dele af materialet i hæfte 1", er det tilstrækkeligt, hvis man nævner og bruger én tekst eller ét billede eller ét centralt citat fra hæfte 1, men man må også gerne bruge mere.

Husk, at det ikke er omfanget, der tæller, men om inddragelsen begrundes og bidrager væsentligt til emnebehandlingen.

Introducerende artikel – råd og vink!

Overordnet kan man sige om den introducerende artikel, at den er en journalistisk inspireret introduktion til et emne/problemfelt med inddragelse af relevant materiale (fx tekster og billeder) med et diskuterende eller vurderende element til sidst. I denne genre skal man som regel også overveje formidlingssituationen og formidlingen. Hvis du er god til at formulere dig fængende og inspirerende vil du få lejlighed til at udfolde dig i denne genre.

Brug følgende tjekliste – den introducerende artikel har følgende karakteristika:

- 1) Formidler et fagligt interessant emne for en bredere målgruppe (tidsskrift/avis).
- 2) Skaber interesse for emnet – meget vigtigt at fange læseren!!
- 3) Læseren har ingen viden om emnet på forhånd – stoffet skal præsenteres og forklares.
- 4) Emnet skal belyses gennem en tekst (altid vedlagt) som skal behandles forholdsvist dybdegående (ikke til bunds).
- 5) Det kræves, at man fokuserer på, hvordan teksten udtrykker sig om emnet (formidling og formidlingssituation).
- 6) Du vil som regel skulle forholde dig til en teksts virkemidler – dvs. tekstens sprog, formidling og argumentation (påstand og belæg).
- 7) Din artikel skal give overblik over emnet for at hjælpe læseren – derfor skal den begynde med det nemme (konkrete) og bevæge sig hen imod det svære (abstrakte).
- 8) Man skal vurdere materialet og emnet på en eller anden måde. Fx ved hjælp af en diskussion eller noget man kan perspektivere til.
- 9) Man skal lave en sammenfatning/konklusion til sidst.
- 10) Du skal bruge citater til at underbygge dine væsentligste påstande om teksten, men husk: aldrig et citat uden en efterfølgende forklaring på, hvad det citerede viser - altså en slags minitolkning, som skal forklare læseren, hvorfor netop dette citat er interessant. Fx: "...hvilket altså viser, at Peter nu er yderst nervøs i forhold til dagen før." Citaterne kædes sammen af resuméer, så læseren bliver orienteret om, hvor i forløbet vi er. Fx: "Næste dag, da han møder hende igen....".

Man kan sammenfattende godt sige, at du skal være en slags journalist, der skal give din læser et indblik i et emne på en interessant måde – med udgangspunkt i et fagligt relevant materiale.

Derfor:

- I) Lav en journalistisk opsætning og dyrk den journalistiske fremgangsmåde. Dvs.
  - a. Lav en fængende overskrift.
  - b. Lav en manchete.
  - c. Lav underrubrikker.
  - d. Henvend dig til din læser ("tag ham/hende i hånden")
  - e. PAS PÅ! Teksten skal ikke handle om dig, men om sagen. Dvs. du skal skrive om sagen om ikke om dig selv. Dog må din egen mening godt komme til udtryk, men kun i et begrænset omfang og bestemt ikke til at starte med.
  - f. Vær gerne kreativ.
  - g. Du må ikke virke belærende – det gider læseren ikke høre på.
  - h. Det er dog vigtigt, at du forsøger at bevæge dig på et så fagligt højt niveau som muligt – læseren forstår godt fagbegreber, selvom han eller hun ikke kender noget til det konkrete emne.

Det analyserende oplæg (Den analyserende artikel). Råd og vink

Hvad er det analyserende oplæg?

Det analyserende oplæg er den af de tre stilegenrer, der mest minder om litteraturgennemgangen i timerne. Du skal altså analysere, fortolke og perspektivere vha. danskfaglig terminologi! Hvis du er god til den dybdegående analyse af en tekst kan du få lejlighed til at udfolde dig i denne genre.

At analysere betyder at "splitte ad" – dvs. at trække de væsentligste analytiske og fortolkningsmæssige pointer ud af teksten.

I stilesættet til eksamen er der oftest givet et tema og dermed et fokus, du skal koncentrere dig om. Dette tema skal du hele tiden have som omdrejningspunkt. Det betyder i praksis, at hver gang du har gjort dig nogle iagttagelser, så skal de sættes i relation til det givne tema. Det kan du evt. gøre ved løbende at lave delkonklusioner. Opgaven vil som regel blive stillet i litterære tekster.

I analysen og fortolkningen skal du bruge det begrebsapparat, du har arbejdet med i dansk, fx komposition, fortæller, synsvinkel, fremstillingsform, karakteristikker osv.

Du skal desuden vise, at du kan bevæge dig fra det konkrete til det abstrakte, dvs. fra enkelte iagttagelser i teksten (analysen) til mere overordnede udsagn om teksten (fortolkning og perspektivering).

Inden du begynder at skrive, er det vigtigt,

- At du har læst teksten/teksterne grundigt, taget noter og understreget passager, du finder vigtige eller særligt interessante.
- Find et fokus i teksten; prøv inden du skriver at få en ide om, hvad der er tekstens tema, og hvor du derfor vil ende med din analyse. Så kan du lettere sortere dine iagttagelser og finde de steder i teksten, der er vigtige at få med.

Forsøg herudfra at formulere nogle punkter, der skal med, og prioriter dem. Du behøver ikke at have en færdig **disposition**, men nogle hovedpunkter, som så udvikler sig undervejs.

I selve **analysen** skiller du teksten ad og gør nogle iagttagelser enkeltvist; det er fx en god ide at starte med kompositionen.

- Du bør lave et kort referat af handlingen – med mindre du kan inddrage referatet i analysen.
- I analysen skal du vise, at du har gennemskuet tekstens opbygning. Hvad du dernæst skal tage fat på afhænger af den enkelte tekst.
- Det kan fx være fortælleren og fortælleteknikken, sprog og stil eller de indbyrdes forhold mellem personerne i teksten, du vælger at analysere og karakterisere.
- Hvad du helt præcist slår ned på, afhænger af din indledende påstand om tekstens budskab. Sørg for, at der er sammenhæng imellem det, du siger, er tekstens budskab og det, du så analyserer for at bevise dette.

Du skal bruge citater til at underbygge dine væsentligste påstande om teksten, men husk: aldrig et citat uden en efterfølgende forklaring på, hvad det citerede viser - altså en slags minitolkning, som skal

forklare læseren, hvorfor netop dette citat er interessant. Fx: "...hvilket altså viser, at Peter nu er yderst nervøs i forhold til dagen før." Citaterne kædes sammen af resuméer, så læseren bliver orienteret om, hvor i forløbet vi er. Fx: "Næste dag, da han møder hende igen....".

Når du er færdig med analysen af et punkt, kan du evt. samle dine væsentligste pointer i en delkonklusion. Husk at bruge dine iagttagelser til noget. Fortæl, hvad dine iagttagelser viser noget om i forhold til teksten og din indledende fortolkningshypotese.

Fortolkning:

Når du er færdig med din analyse, skal du forsøge at samle trådene i et overordnet udsagn om teksten og forfatterens budskab.

- Trådene er her dine delkonklusioner undervejs i analysen.
- De skal helst pege i samme retning, så du til sidst kan sammenfatte, hvad forfatteren vil sige om et menneske i en given situation - altså tekstens tema. Hvilken holdning har forfatteren til det givne tema og til sine personer.
- Hvilket livssyn, menneskesyn, samfundssyn, religiøs observans osv. giver teksten udtryk for. Disse overvejelser kommer først ind her og ikke i analysen. I fortolkningen bevæger du dig altså på et stadig mere abstrakt niveau.

Perspektivering:

- Her kan du placere teksten i sin litteraturhistoriske tid - sæt gerne en "etikette" på, fx romantik eller modernisme, og sammenlign med andre tekster af samme forfatter og/eller en forfatter fra samme periode.
- Husk at en tekst faktisk altid kan ses som et debatindlæg i sin egen tids diskussion og som en reaktion på perioden lige inden. Men samtidig kan næsten enhver periode også ses om en fortsættelse af tidligere tiders tanker.
- Du kan også perspektivere ved at sætte teksten ind i en genremæssig sammenhæng.

Til sidst redigerer du din artikel og læser korrektur.

- Sørg for, at afsnittene står i den rigtige rækkefølge, og sørg for, at du har en tydelig rød tråd i besvarelsen, således at der er sammenhæng mellem det, du siger, er tekstens budskab (din indledende fortolkningshypotese) og så det, du analyserer for at bevise det.
- Til sidst skriver du din indledning (ingen siger, at du skal gøre det til sidst): hvad handler artiklen om, og hvordan er arbejdsgangen. Udtænk en appetitvækker.

Hvis du skal analysere og fortolke lyrik kan det være en fordel at følge teksten strofe for strofe med et tydeligt fokus, dvs. give en forløbsanalyse. Måske er der et tema, du kan forfølge strofe for strofe gennem hele digtet. Måske er der et "jeg", som du kan karakterisere ved at gennemgå digtet strofe for strofe. Også her giver du delkonklusioner efter hvert afsnit. I forbindelse med digte forventes det dog, at du er mere opmærksom på hvert enkelt ord, end du er, når du læser prosa. Du skal ned og "smage" på hvert enkelt ord og forklare, hvilke konnotationer ordene har.

I al litteraturanalyse gælder det, at en analyse både går på indholdet og formen, men det gælder nok mest i digte, så gør altid noget ud af denne side: hvordan er det formuleret? Hvad karakteriserer ordene, tonen, stemningen, opbygningen i den enkelte strofe osv.?

Hvis du skal **sammenligne** to digte, så tag et ad gangen og sammenlign til sidst. Men tænk på, at der skal være fokus på de samme temaer, så der er træk, der kan sammenlignes.

Vigtigt:

³⁵₁₇ Vær opmærksom på formidlingssituationen! – Du skriver til et HF-danskhold – hvad medfører det?

- Du skriver til et publikum, der har en stor viden om dansk og danskfaglig metode/danskfaglige begreber.
- Du skriver til ”undervisningsrummet”.
- Du skal skrive præcist, veloplagt – du kommer let til at kede læseren!
- Du skal kan tillade dig at skrive lidt mere indforstået end, hvis du eksempelvis skriver til en avis.
- Du må gerne være personlig, men ikke privat.
- Din læser forventer formentlig et kort, men dækkende resume af tekstens indhold – gerne med analytiske kommentarer.

Husk desuden:

³⁵₁₇ Du skal klart i indledningen definere, hvad du vil– skriv dit emne og dit mål og gerne også noget om, hvordan du kommer til målet (noget om din disposition).

³⁵₁₇ Du skal lave en klar konklusion – hvad fandt jeg ud af?

³⁵₁₇ Selvom genren hedder ”oplæg” betyder det ikke, at du skal lave et stikordsark - skriv dine iagttagelser ud i fulde sammenhængende sætninger! Man kunne på sin vis godt kalde genren den analyserende artikel i stedet, men det har ministeriet ikke valgt.

³⁵₁₇ Du skal dokumentere din analyse med væsentlige citater (analysen skal dog ikke druknes i citater).

³⁵₁₇ Din analyse skal være dybdeborende, og du skal tilstræbe at lave en grundig og fyldestgørende analyse og fortolkning af den tekst, der følger med opgaven – dog skal du huske at svare og relatere opgaven til det stillede emne.

Forslag til disposition:

- 1) Indledning – hvad vil jeg? Hvordan finder jeg ud af det?
- 2) Resume (kort).
- 3) Analyse – hvad handler teksten om? Husk gode citater.
- 4) Fortolkning – hvad er tekstens tema, hvad skal den sige os?

- 5) Perspektivering – i hvilken sammenhæng er teksten skrevet, har andre forfattere skrevet noget der ligner eller var det typiske at man skrev det modsatte, er teksten relevant i dag?...og den slags. Alle punkter er naturligvis ikke relevante ved alle tekster.

Den argumenterende artikel – råd og vink

Hvad er en argumenterende artikel?

I forbindelse med dansk stil betyder ordet "argumenterende artikel", at du skal redegøre for en eller flere tekster, og at du i forlængelse heraf skal diskutere en eller flere problemstillinger. Opgaven vil være knyttet til et danskfagligt emne/stof- men den kan også bede dig om at drøfte helt almengyldige eller samfundsmæssige emner. Diskussionen skal først og fremmest føres på grundlag af en neutral, argumenteret afvejning af emnet eller problemstillingen. Hvis du har en bred viden om litteratur og samfundet, og kan lide at diskutere og veje for og imod, så får du lejlighed til at udfolde dig i denne genre.

En argumenterende artikel består af følgende elementer:

- **En redegørelse** for en eller flere tekster - herunder en sammenfatning af de holdninger, som kommer til udtryk.
- **En karakteristik:** Der kan være krav om, at du karakteriserer en tekst - fx via en sproglig analyse
- **En diskussion** i forlængelse af redegørelsen. Her er det vigtigt, at du forholder dig sagligt argumenterende til emnet. Der er med andre ord krav om, at du leverer en gennemarbejdet argumentation.
- En konklusion

Redegørelse

- At redegøre er **at sammenfatte**, hvad andre mener og siger. Her skal du holde dine egne tanker og holdninger udenfor.
- At redegøre er noget andet end at referere. I referatet gengiver du på tekstens præmisser, og referatet må gerne være farvet af tekstens sprog. I redegørelsen skal du derimod hjælpe læseren til at se det væsentlige i teksten: Du udvælger dele af teksten, du **ordner** og systematiserer tekstelementerne selvstændigt, og du gengiver dem med **egne ord**. Der må således ikke være tale om sproglig afsmitning.
- Redegørelsen er en informationsudvekslende sproghandling.
- Du kan også blive bedt om at karakterisere argumentationsformen. Her skal fokus være:
  - Appelformerne (logos, ethos og pathos)
  - Bruger skribenten autoriteter til at underbygge påstande?
  - Er der ordvalg som bruges som argumentation?

Når du skriver en redegørelse, er det en god ide at begynde med at give læseren et overblik. Start med at sammenfatte tekstens overordnede budskab i én sætning. Derefter forfølger du forfatterens argumentation for det overordnede budskab.

Husk altså

- Hold dine egne synspunkter udenfor
- Vær loyal over for teksten
- Fokuser på det vigtigste i teksten - og hold det mindre væsentlige udenfor.
- Start med tekstens hovedsynspunkt.
- Brug dit eget sprog

Diskussion og vurdering

- Ordet diskussion kommer af latin discussio, der egentlig betyder at ryste frem og tilbage. Målet for en diskussion er altså ikke at vinde, men at belyse en sag fra flere sider.
- Diskussionen skal altid holdes adskilt fra redegørelsen. I diskussionen er det vigtigt, at du forholder dig nuanceret til emnet. Når du diskuterer, vejer du forskellige synspunkter mod hinanden og forklarer, hvorfor du kan argumentere mere for det ene synspunkt frem for det andet. Det er med andre ord argumentationen, som er central i diskussionsafsnittet.
- Når du i den argumenterende artikel bliver bedt om at diskutere i forlængelse af en redegørelse for en tekst, er det vigtigt, at du husker at tage udgangspunkt i teksten. Det er nødvendigt at udvælge et fokus for at få mulighed for at behandle problemstillingen tilbundsående.
- Du behøver ikke selv at have en klar holdning til emnet - det vigtige er, at du forstår at veje forskellige holdninger mod hinanden. På den anden side er det et løft, hvis du har personlige og nuancerede synspunkter, som er relevante i sagen.
- Ligeledes gælder, at du godt kan diskutere emnet, selv om du er enig med tekstens konklusioner. Det væsentlige er stadig, at argumenterne i er fokus. Hvis du er enig, kan du fx give yderligere argumenter for, hvorfor tekstens påstand er sand. Du kan ligeledes inddrage andres holdninger og deres argumenter.
- Diskussionen skal munde ud i en konklusion. Du kan enten indtage et forsigtigt standpunkt, hvor du nuanceret ser sagen fra flere sider, eller du kan tage klart stilling til sagen. Det er vigtigt, at konklusionen ikke blot præsenterer en åben diskussion.

Husk altså

- Vær nuanceret - se sagen fra flere sider
- Argumenter for dine synspunkter
- Vær saglig
- Drag en konklusion til sidst

Oversigt over prøvegenrerne i skriftlig dansk på hf

I det følgende finder du en skematisk opstilling af, hvad man skal huske ved arbejdet med de forskellige genrer, og nogle formuleringsformer, der er karakteristiske for hver af dem.

	Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
Hvad skal du især gøre	Analysere og fortolke Anvende fortolkningen til at belyse emnet	Skabe interesse for emnet Præsentere og skabe overblik over emnet	Redegøre for og eventuelt sammenligne synspunkter Debattere synspunkterne og perspektivere dem
Hvad skal du altid gøre?	Indføre læseren i emnet Behandle særtekst og fællestekst(er) Anvende tekstlæsningen til at belyse emnet		
Du må desuden gerne	Supplere med andre tekster i hæfterne 1 eller 2, med tekster fra undervisningen eller egen læsning Supplere med egen viden og egne erfaringer		
Typiske opgaveformuleringer	1. Skriv et analyserende oplæg til et HF-hold om et emne. 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtekst og inddrage fællesmateriale	1. Skriv en artikel i en avis eller et tidsskrift om et emne. 2. Som en del af besvarelsen skal du behandle en særtekst og inddrage fællesmateriale	
Afsender	En HF-kursist på A-niveau i dansk	En danskfagligt velfunderet og alment orienteret skribent	
Modtager	Et HF-hold	En almenkulturelt interesseret læser	
Modtagerforudsætninger	Materialet i hæfte 1 og 2 forudsættes ikke kendt af dine læsere		
Opgavenummer	Anføres altid		
Henvisninger til tekster i opgavehæfterne	Nævn forfatter, titel, årstal, avisnavn og dato. Henvis ikke til teksternes numre		
Henvisninger til tekster uden for opgavehæfterne	Nævn så vidt muligt forfatter og titel m.m.		
Linjetal ved	Brug citater, men undlad linjetal		

citater		
Noteapparat	Brug eventuelt	Brug ikke
Rubrik (overskrift)	Formuler selv en informativ rubrik	Formuler selv en fængende rubrik
Underrubrik eller manchete	Brug gerne	
Mellemrubrikker	Brug gerne	
Layout (billeder, spalter, farver...)	Brug eventuelt – indgår ikke i bedømmelsen	
Faktaboks	Brug eventuelt	

Karakteristiske formuleringsformer

Analyserende oplæg	Introducerende artikel	Argumenterende artikel
"Formålet med dette oplæg er..." "I analysen vil jeg navnlig se på sprog, fortæller og symboler..." "Fortolkningen har store perspektiver..." "Konklusionen er, at..."	"Vi har alle været ude for..." "Dette fascinerende eksempel er på mange måder typisk..." "Her rejser der sig nogle meget påtrængende spørgsmål..." "Det er således karakteristisk for hele dette emne..."	"Der er to modstridende synspunkter i debatten..." "Argumentationen bygger på..." "Det vigtigste argument er..." "Dette synspunkt kan uddybes..." "Der er for mig ingen tvivl om..." "Set i et andet perspektiv kan man sige..."

Det følgende er et eksempel på en autentisk hf-studentereksamenstil fra foråret 2010 – intet er korrigeret.

Opgaven lød: Skriv et analyserende oplæg til et hf-hold om samtaler i litteratur – inddrag begrebet undertekst [samt de obligatoriske tekster fra hæfterne].

Hvad ville vi gøre uden Smalltalk?

Hvad ville man gøre hvis man ikke havde muligheden for at føre en samtale eller kunne kommunikere med andre mennesker? Hvordan ville ens liv så udfolde sig? Selvom man aldrig rigt tænker over det så er begrebet samtale, måske en af de vigtigste måder vi mennesker kan kommunikere på. Hvad med i litteraturen er det samme og hvor meget kan man egentlig fornemmt imellem linjerne?

Materialet jeg vil analysere er Kjell Askildsen: "et dejligt sted", og jeg vil inddrage noget fra Solveig Bennike, Lisbeth Nyborg, Mette Trangbæk Hammer: replikker og samtale og "De ringer - Vi spiller" (radioprogrammet).

Når man skal analysere en novelle er det vigtigt at man er i stand til at læse mellem linjerne og nu skal vide hvad de generelle træk ved en novelle er, som f.eks. fa personer, tit uden navn eller beskrivelse, temaer, enkel handling, dybe emner og det er altid opdigtet. Der er også alle de ting som forfatter og fortællermåde, sprog, miljø og tid, person karakterstik og fortolkningen til sidst. Mit bud på en analyse kunne se sådan ud:

Teksten er skrevet af Kjell Askildsen og den er en del af novelle samlingen: hundene i Thessaloni (1996) og den hedder "et dejligt sted". Kjell Askildsen er en norsk forfatter som er født i 1929.

Der er to personer i novellen, en mand som hedder Martin og en kvinde som man ikke fo noget navn på. De er taget på en tur til noget som kunne være kvindens gamle sommerhus, som hi har besøgt sammen med sin familie da hun var lille, og nu besøger med Martin. Det er noget de hi gjort rigtig mange gange det kan man se i teksten hvor der står "**han sakkede bagud; hun plejede altid at gå forrest de sidste meter**" (citater fra Kjell Askildsen: "et dejligt sted") og flere lignende eksempler. Det er kun dem og deres Smalltalk. Kvinden får Martin til at hænge et flag ud fordi dei gjorde hendes far altid, men han vil ikke tage den ind igen da det bliver mørkt. Det må hun selv gøre, selvom det altid var faren og nu Martin som gør det.

Handlingen er fortalt med en kronologisk komposition. Det er en dag i deres liv, hvor kvinden får en masse flashbacks eller hun kommer i tanke om en masse gamle minder, om hende hendes far, men det er ikke noget som sådan forstyrre handlingens kronologiske forløb. Fortæller typen er "fluen på væggen" vi kan læse alt hvad de siger og gør, men vi får aldrig et indblik i hvad de føler og tænker. Ved den fortæller type skal man selv gætte

sig til deres tanker og følelser. Det hele er skrevet med en neutral tone og forfatteren tager ikke parti med nogen af de to parter.

Handlingen kunne sagtens foregå i vor dags moderne samfund (hvilket den næsten også gør). Et par der tager på ferie for at komme lidt væk, måske er det mest udlandet man rejser til nu men ideen er den samme. Vi følger kun parret i en dag, hvilket er rigelig tid til at få et indblik i deres parforhold. På forholdet kunne det også godt have været bror og søster. Men Martin siger på et tidspunkt **"og hvor plejede din mor at sidde?"** (citater fra Kjell Askildsen: "et dejligt sted") idet han siger **din** mor, viser det jo at de ikke er bror og søster. De er på landet, måske et ferieområde hvor der er et stykke til naboerne, men stadig så tæt at de kan se dem, det kan kvinden godt lide.

Kvinden er meget uselvstændig og taler konstant om sin far, men da Martin nævner hendes mor, bliver hun nærmest overrasket over det. Hvilket tyder på at hun var "fars pige" da hun var lille og sikkert var det indtil han døde (hvis han er død). Hun sammenligner hele tiden Martin med hendes far, og hun kan ikke lide nye ting, så da Martin siger **"i morgen tager jeg ind til byen og køber en vimpel"** (citater fra Kjell Askildsen: "et dejligt sted") bliver hun helt perpleks og kan slet ikke forstå hvorfor han vil det, det plejede far jo ikke. Hun savner det forhold som hun havde med sin far og prøver derfor at få Martin til at være faren som skal passe på hende. For hende er sommerhuset et næsten helligt sted, som skal forblive som det er for altid, det er hendes sted og hun kan ikke lide tanken om at der har været andre. Hvilket bliver illustreret i starten da hun siger **"je, lagde en sten på ledstolpen, og den er væk"** (citater fra Kjell Askildsen: "et dejligt sted"). Hun fortæller de samme historier igen og igen, så mange gange at Martin husker dem bedre end hende.

Martin virker som en der gerne vil ud af det parforhold de har, men ikke rigtigt ved hvordan han skal sige det, måske er han også bange for at såre hende og derfor er han indvilget i; tage med. Han har måske været forelsket i hende engang men han er det bestemt ikke mere, han nærmere træt af hende og gør bare de ting hun beder han om fordi han ikke gider noget skænderi. Han forstår ikke hendes forhold til hendes far og stedet med alle de minder. Måske har han engang prøvet at forstå, men har bare givet op igen fordi det var for komplekst. Han vil prøve at indføre deres egne traditioner, men hun vil ikke lade ham. Han har hørt det hele før, så hans svar er tit "d ved jeg" men hun lægger ikke mærke til det. Han kan godt lide at drikke og det er som om han bliver nødt til at have en lille "kæp i øret" for at kunne være sammen med hende. Det eneste der rigtig kan blive enig i er naturen omkring dem og hvor smuk den er.

Sproget er meget ligetil skrevet der er ingen ord som man ikke forstår eller ikke kender t der er ingen metaforer eller sammenligninger eller slang, det er helt bart skrevet og kun det vigtige er med. Et tema kunne være kommunikations problemer, da de har meget svært ved at tale sammen. Det hele bliver til Smalltalk og anmodninger fra hendes side. Der bliver også nævnt en del om hendes barndom og især hendes far er hovedemnet for hende, måske fordi hun ellers ikke ved hvad hun skal sige eller også er det bare nået hun altid

har gjort og ikke lægger mærke til det mere. Et andet tema kunne være forståelse for hinanden, der er ingen af dem som rigtig forstår den anden, kører rundt i deres egen verden og har for travlt med dem selv, til at indse hvor lidt de faktisk pas sammen.

Man kan sige at i denne tekst handler det meget om samtals "undertekst" forstået på di måde at det de siger måske ikke er så vigtig for analysen, men mere det de mener og siger imellem linjerne. To populære samtaleformer er **samarbejdsprincippet** hvor man taler sandt, kortfattet, relevant og klart, og **høflighedsprincippet** hvor man er hensynsfuld, positiv og søger en fælles forståelse med samtalepartneren. For at få den perfekte samtale skal de begge være til stede, hvilke de ikke er i Kjell Askildsen: "et dejligt sted". I Solveig Bennike, Lisbeth Nyborg, Mette Trangbæk Hammer: "replikker og samtale" beskriver de hvad der menes med "undertekst" og i hvilken sammenhæng det bliver brugt. Kjell Askildsen: "et dejligt sted" kunne måske have været rigtig interessant hvis underteksten var blevet skrevet ned i stedet for den "rigtige" samtale. I underteksten fornemmer man hvor træt Martin er af kvinden og hvor lidt han faktisk har lyst til at være samme med hende. Man ser også at hun faktisk er ligeglad med ham, bare der er en så hun ikke er alene < en som hun kan fortælle hvor dejlig en far hun havde og hvor god hendes barndom var.

Smalltalk er også noget der bliver brugt flittigt i Kjell Askildsen: "et dejligt sted" der er næsten ikke andet end det. F.eks. efter de har spist og de snakker om stedet: **"er det ikke et dejligt sted", sagde hun. "jo ", sagde han.**

"jeg tror ikke der er nogen der har et bedre sted", sagde hun. han svarede ikke.

Jeg ville bare ønske at vi kunne fjerne alt buskadset i skovbrynet,

"hvorfor det? " sagde han.

"det bliver så ... du kan ikke se hvad der er bagved. "

"det er ikke vores grund", sagde han. (citater fra Kjell Askildsen: "et dejligt sted").

Her er det meget tydeligt at de bare snakker for at snakke og ikke opleve en pinlig tavshed, som måske kunne få dem til at sige noget de vil fortryde senere hen. I teksten "De ringer - vi spiller" i det også smalltalken der bliver brugt, de snakker lidt om vind og vejr og ikke noget man kan bruge til noget. Man får lidt at vide om Jens Hansen, men ikke noget som man kan bruge til noget medmindre at man kender ham.

Teksten skal forstås på den måde, at alle kan "vokse" fra hinanden, men at der måske er nogen som det aldrig går op for, og de bliver ved med at leve et ulykkeligt liv, hvor de taler forbi hinanden og aldrig lærer at forstå partnerens behov. Personerne i teksten har lige præcis det problem, det er ikke gået op for dem at de ikke længere kan fungere sammen og at de ikke tager hensyn til hinanden mere. Kvinden har et problem vedrørende sin far, måske har hun lige mistet ham eller også er der sket et eller andet i deres forhold siden hun har sådan et behov for at snakke om ham, måske har hun aldrig lært at løsrive sig fra ham.

Jeg synes at teksten er meget relevant for mange mennesker, for hvordan skal man kommunikere i dag og hvorfor skal hver eneste pause være fyldt med Smalltalk, kan vi ikke længe bare sidde stille og nyde hinanden selskab uden at skulle snakke i hele tiden. Hvorfor skal vi fortælle alt til hinanden? Et godt eksempel er en reklame hvor en pige skriver til en anden pige om hun vil høre noget spændende? Det vil pigen selvfølgelig gerne og svaret er "jeg har lige pillet en nullermand af min trøje". Det dumme er at man gør det selv, måske ikke i en ligeså ekstrem grad men man opdatere da sin facebookprofil i hele tiden, eller nogen gør. Og mange folk er faktisk ligeglade med hvad jeg laver lige i øjeblikket, men jeg føler bare at jeg bliver nød til at dele det m nogen. Det er en bekræftelse i at jeg eksistere som menneske og at andre ser mig, hvilket de jo nok skal gøre alligevel uden at jeg behøver at opdatere fem gange om dagen. Så konklusionen er at vi nok skal tage det lidt med ro, vi behøver ikke ødelægge vores stemmebånd med åndssvag smalltalk. Måske skal vi bruge den lige i starten af et bekendtskab, for at lære personen at kende, så der er d måske en meget god ting, at kunne. Men ellers ikke.